

Pozdní jaro, časně léto

Oddělek v přepravním balení a jeho překládání do úlu

Letošní způsob jara zdá se být poněkud neobvyklý. Silná včelstva s dostatkem glycidových zásob neměla problém s rozvojem ani v chladných dnech, pylové zásoby si doplňovala v krátkých intervalech, kdy počasí dovolilo. Všechny významné rostliny postupně odkvetly bez možnosti plného využití jejich potenciálu, ale doufejme, že alespoň všudypřítomná řepka prodlouží své kvetení, léčivý hloh a javor klen poskytnou vydatnou snůšku a dočkáme se i nabídky akátového nektaru. Úlový prostor i tak musíme kontrolovat a rozšiřovat, i když se nezdá, že by přínos sladiny byl znatelný. Včelstva, která nemají nouzi o pastvu ve svém okolí a využívají každou chvíli, kdy sluníčko ohřeje česna, se i tak mohou velice brzy dostat do rojové nálady. První medobraní letos určitě nebudou z těch nejčasnějších.

Přeléták

Proti rojové opatření jsme si již popsali, ale i přes přidávání nástavků, chov trubců ve stavebních rámcích, ochlazování plodového tělesa vkládáním mezistěn, oslabování včelstva tvorbou oddělků a odebrání zásob může dojít k naražení matečnic s násled-

ným vyrojením. Takto pokročilou rojovou náladu již nejde utlumit odstraněním matečnic ani dalším rozšířením prostoru. Pokud již nalezneme větší množství i byt jen otevřených matečnic, ale ještě nedošlo k rojení, bude nejjistějším opatřením vytvoření tzv. přelétáku. Na místo původ-

ního úlu, který přemístíme do jiného místa na včelnici, vystrojíme nový úl (dno, nástavek – může jít i o celý medník a víko), do kterého dáme medné plásty, souše, plást s plodem a nejstarším matečnicem, ale bez matky, která zůstane v původním úlu. Zde přebytečné matečnice odstraníme a uvolněný prostor doplníme mezistěnami. Původnímu včelstvu jsme radikálně odstranili všechny létavky a tím odebrali včely, které by se rojily a zajišťovaly přísun nektaru. Proto včelstvu musíme ponechat i dostatek zásob. V novém včelstvu dojde k aktivaci nouzového režimu, kdy zbylé včely musí zajistit holou existenci oslabeného včelstva mobilizačními funkcemi, které již měly zastávat odebrané mladušky a rojení bez matky se již neuskuteční. Včely v přelétáku upnou svou aktivitu k úpravě prostoru a výchově nové matky. Po 9 dnech zkontrolujeme vylíhnutí matičky a případně odstraníme nouzové matečnice, které v osiřelosti ještě včely mohly narazit. Rojové matečnice také můžeme nahradit prošlechtěným umělým matečnicem, případně po časovém odstupu přidat mladou, oplozenou matičku. Po týdnu zkontrolujeme její rozkladění, v případě matečnicku nejdříve po dvou týdnech. Plást s matečnicem doporučuji i v oddělcích označit např. napínáčkem, aby kontrola vylíhnutí proběhla šetrně, bez velkého rušení, které může být příčinou nezdaru přijetí a rozkladění nové matky. Včelstvo v přelétáku následně můžeme posílit o plodové plásty se zavíčkovaným plodem, které pomohou jeho rozvoji, nebo ho po odstranění staré matky v původním včelstvu můžeme opět pospojovat. Původní včelstvo si brzy nahradí létavky a vrátí se do normálu, kdy jsme mezi tím mohli provést další potřebné úkony, jako rozšíření plodového tělesa mezistěnami, přidáním nástavku, ale i výměnu staré matky. U obou včelstev se opět staráme o jejich kondici, kontrolujeme kladení matky a rozšiřujeme prostor pro snůšku.

Péče o roje

Může nastat situace, kdy přes všechna opatření přeci jen došlo k vyrojení, případně jsme získali nové včelstvo od včelaře v podobě roje známého původu. Roj dobře zužitkujeme, i když je třeba vytvořit nové včelstvo jiné rámkové míry než jakou používáme. Mějte na paměti, že žádný roj nestojí za poškozené zdraví a sbírejte jen ty dostupné, s použitím bezpečného vybavení. Pro usazování rojů bylo popsáno více způsobů, které vycházejí z předpokladu, že je nutné zabránit včelám opa-

kovanému vzletnutí a potlačit rojovou náladu snížením teploty celého hrozu. Pokud se nám s prvním oklepnutím roje povede i usazení matky, ostatní včely, které zůstaly rozptýleny, se brzy stáhnou do její blízkosti. Pro svou vytrvalost je možné rojící se včely sebrat i na etapy, ale jejich mírnost postupně opadá. Vyvěšený roj, máme-li možnost, mírně porosíme vodou z rozprašovače nebo mlhovkou z hadice, čímž včely ztěžknou a lépe je setřese se do vhodné nádoby (roják, rojochyt, plastové vědro apod.). Protože nedisponuji v místě své včelnice chladným prostorem, kde by bylo možné roj nechat zklidnit, používám pro usazení rovnou úl se zasítovaným, plně odkrytým dnem, ve kterém uzavřu česna i očka a umístím ho do stínu stromů. Použiji 2 nástavky, kdy do spodního umístím rámkový plást s mezistěnami, 1 pláštěm s otevřeným plodem (ale není nutné) a 1 souší, do které naliji cca 1 litr vody (případně vydatně postříkám stěny úlu). Druhý nástavek použiji jen jako manipulační prostor, aby nedošlo k mačkání a zapaření včel. Do takto připraveného úlu přesypu celý roj o hmotnosti cca 2 kg a uzavřu jej víkem.

Mladé včelstvo lze dobře podnit podáním nezkonsumovaných zimních zásob, které jsme odebrali produkčním včelstvům před snůškou, můžeme jim postupně předkládat i melecitózni zásoby, které máme uskladněné z loňského podletí

Do druhého dne se roj natáhne mezi rámkové plásty, něco málo včel, které jsou na víku a po stěnách prázdného nástavku s pomocí dýmáku a lehkým oklepnutím nechám sestoupit níže a podle potřeby nástavky odeberu nebo upravím pro následné krmení (folie, vložení krmítka), úl přemístím na konečné místo a česno otevřu. Včely, které byly nasáté medem, již zásoby zkonsumovaly nebo uložily. Teprve třetí den, pokud není vydatná pastva nebo je deštivé počasí, přikrmuji v dávce 1–1,5 litru cu-

pravděpodobně se nejedná o prvoroj, ale o roj s neoplozenou matkou, případně se matka ztratila. Pokud však řešíte roj neznámého původu, a jako včelaři budete každoročně kontaktováni s žádostmi o likvidaci rojů, je variantou rychlé utrácení s užitím technického benzínu v plastovém pytlí, s následným spálením.

Péče o oddělky

V oddělcích, které jsme si již založili v květnu, provádíme jen nejnnutnější zásahy.

Zúžení česna vložkou pomůže oddělků proti loupeži

foto Dan Míla

Rozšíření 6rámkového oddělku na 1 nástavek – světlé loučky jsou mezistěny, přidán zásobní plást zimních glycidových zásob

Preventivní ošetření na varroázu kyselinou mravenčí u oddělků na 2 nástavcích

Kontrolu kladení vykonáme velice šetrně nejdříve po 14 dnech od vylíhnutí matky. Po tuto dobu vystačí včelstvo se zásobami, které jsme mu poskytli, ale pokud chceme zajistit dostatečnou stavbu a optimální podmínky pro rozvoj, nenecháme množství zásob jen na přínosu z pastvy. V oddělcích není mnoho létavek a není-li snůška vydatná, všechny činnosti by stagnovaly. Mladé včelstvo lze dobře podnit podáním nezkonsumovaných zimních zásob, které jsme odebrali produkčním včelstvům před snůškou, můžeme jim postupně předkládat i melecitózni zásoby, které máme uskladněné z loňského podletí. Než se v oddělcích vylíhne první generace nových včel, což bývá za optimálních podmínek měsíc po založení oddělku se zralým matečnicem, chráníme ho před vyloupením, a to nejen včelami, ale i vosami. Vstup do úlu omezíme jen na malý otvor, případně jen otevřené očko. Jak matička zaploduje volný prostor po vylíhnutí mladušek, přistoupíme k rozšíření oddělku. V této fázi

Úprava úlu pro odchov oddělků s přepážkou – teplá stavba

i obvykle mladé včelstvo nakupujeme od chovatele a je na místě ho přeložit z přepravního kartonového nebo zapůjčeného plemenače. Pokud nemáme souše, budeme ho v novém úlu rozšiřovat pouze mezistěnami. Do volného prostoru se bude hodit i kapsové krmítko, které z 11 rámkového nástavku obsadí 2, dalších 6 přeložíme s oddělkem a zbylé 3 pozice obsadíme mezistěnami, které vložíme před krycí plásty z obou stran, blíže k plodovému tělesu a jednu na okraj plodového tělesa, blíže krmítku. Doplníme krmítko roztokem cukru v poměru 1:1, v množství 1 liter na týden a zakryjeme parotěsnou fólií. Po týdnu kontrolujeme opatrně stav. Už při otevření úlu, po odstranění fólie i bez zakouření poznáme, jak se oddělek vyvíjí. Pokud včelky sedí v uličkách na plástech a nevěnují nám pozornost, okraje mezistěn se bělí čerstvým voskem a krmítko je prázdné, jsou to signály, že vše je v pořádku. Zkontrolujeme mezistěny, kde stavba není dokončená, můžeme plást přisunout blíže k plodovému

tělesu a doplníme zásoby. Jsou-li mezistěny vystaveny, většina prostoru zakladena nebo zanesena zásobami a každý plást je plně obsazen včelami, rozšíříme oddělek na 2 nástavky. Pracujeme rychle, abychom nezbudily nežádoucí zájem slídíčků a lépe v odpoledních až podvečerních hodinách, kdy již není takové riziko loupeže. Pro udržení lepší teplotní pohody si připravíme přepážku, která bude umístěná ve spodním nástavku a bude dosahovat až na dno úlu. Včelám ohraničí prostor, který budou mít k dispozici do doby, až svou početností obsadí celý prostor. Zde je možné využít i možnost variability úlu a umístit rámy na teplou stavbu, aby se nám včely širším česnem nedostávaly do prostoru za přepážkou. Uspořádání plástů je stále logické, akceptujeme celistvost plodového tělesa, a tak plásty s plodem umístíme nad sebe, nové mezistěny do jejich blízkosti a poté zásobní plásty. Snažíme se, aby 2 mezistěny nebyly nad sebou, ale vzhledem k tomu, že v této době již okolní teploty bohatě převyšují 20° C, nečiní to takový problém jako při rozšiřování včelstev na jaře. Ke stěně ka-

obsedá celý prostor a zásoby jsou odebírány, vkládáme další mezistěny k plodovému tělesu v obou prostorech a posunujeme přepážku i krmítko. Tak jak se líhnou další stavby schopné mladušky, jde stavba rychleji. Nesmíme ale překrmovat včelstvo na úkor kladení matky. Po odstranění přepážky ve spodním nástavku můžeme přetočit celou úlovou sestavu na studenou stavbu a umožnit včelám přípravu prostoru na zimní sezónu. Do poloviny srpna včelstva za průběžného podněcování vystaví tolik díla, aby v pohodě mohla zazimovat ve dvou nástavkovém úlu a v dostatečné početní síle. Jinak i oddělek sledujeme na spad roztoče *Varroa destructor* a provádíme opatření na jeho omezení. Vzhledem k tomu, že oddělek nebudeme odebrat zásoby, můžeme preventivní ošetření kyselinou mravenčí provádět po rozkladení matky kdykoliv, za optimální teploty mezi 20–25° C a opakovaně ve 14 denním intervalu, které zajistí účinek i na čerstvě vylíhnutý plod. Česno sílicího oddělek můžeme postupně zvětšovat, zejména pokud se již do úlu vrací víc včel a ty se zde hromadí. Zprvu bývá letová

Zprvu bývá letová aktivita velice nízká a není třeba se znepokojovat, ale létavky s pylovými zásobami jsou dobrým ukazatelem nového funkčního společenství

ždého nástavku vložíme krycí plást, může být se zásobami, následuje mezistěna a pak polovina plodových plástů, opět mezistěna a krycí plást. K původním 9 plástům jsme nyní přidali 4 mezistěny. Ve spodním nástavku máme 5 plástů, 2 mezistěny a přepážku, v horním nástavku 4 plásty, 2 mezistěny a dvourámkové krmítko, do kterého nyní podáváme 1,5 l cukerného roztoku. Po týdnu opět provedeme kontrolu dostavěných mezistěn a doplníme zásoby. Pokud množství včel dostatečně

aktivita velice nízká a není třeba se znepokojovat, ale létavky s pylovými zásobami jsou dobrým ukazatelem nového funkčního společenství. Pokud se ale něco nedaří a oddělek neprosperuje, je potřeba odhalit příčinu a zvážit, zda se vůbec pokoušet o nápravu nebo raději včelstvo pospojovat s funkčním a začít znovu.

Dana Belušová, ZO Kladno,
belusova@seznam.cz,
www.vcelarikladno.cz

Pomůcky pro odchyt roje

Přikrmování rozšířeného oddělků kapsovým krmítkem (28. 6. 2016)